

ФАКТИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ: ХРОНІКА ПОДІЙ

М.С.СЛОБОДЯНИК, А.Г.БРОВКИН

ДО ПІДСУМКІВ II НАДЗВИЧАЙНОГО З'ЇЗДУ БІБЛІОТЕКАРІВ УКРАЇНИ

З ініціативи учасників республіканської наукової конференції «Бібліотека – інформатизація – наука» було скликано Надзвичайний з'їзд бібліотекарів України, що відбувся у листопаді 1991 року. В ньому взяли участь 143 делегати з 25 областей республіки, а також члени Верховної Ради України, представники міністерств культури, фінансів, праці, Держкомвидаву, Держархіву тощо.

Розглянуто питання про сучасний стан, шляхи виходу бібліотек з кризи та створення Асоціації бібліотек України; прийнято резолюцію з'їзду.

З доповідями виступили: директор Республіканської науково-технічної бібліотеки (НТБ) Г.Г.Тищенко, директор Республіканської наукової медичної бібліотеки Р.І.Павленко, вчений секретар інформаційно-бібліотечної Ради АН України А.А.Свобода, голова оргкомітету з'їзду доктор техн. наук М.І.Сенченко, керівник навчально-методичного кабінету Мінвузу України В.А.Козаков.

Г.Г.Тищенко проаналізувала стан справ у бібліотеках своєї мережі. Вона підкреслила, що співробітники НТБ доклали значних зусиль для збереження надзвичайно цінної інформаційної бази України. Однак суттєве зменшення фінансування установи, різке підвищення вартості документів, відсутність технічних засобів, що дозволяють повною мірою використовувати нетрадиційні носії інформації, обмежують можливості діяльності НТБ, спрямованої на задоволення інформаційних потреб учених та фахівців. У зв'язку з мінімальними валютними асигнуваннями основним джерелом комплектування бібліотек зарубіжною літературою стає міжнародний книгообмін. Доповідач ознайомила присутніх з основними підсумками діяльності НТБ у нових господарських умовах. У виступі Г.Г.Тищенко йшлося і про інші важливі справи

сьогодення, зокрема, платні послуги. Їх не можна переносити на традиційні безкоштовні форми роботи. Обсяг державного фінансування бібліотек не повинен зменшуватись у зв'язку з введенням форми платних послуг. Г.Г.Тищенко наголосила на необхідності розробки єдиної державної бібліотечної політики.

Як підкреслила Р.І.Павленко, від більшості вищезазначених проблем потерпають і мережі медичних бібліотек. Гострим є питання про їх забезпечення обов'язковим примірником наукової літератури, що видається на території колишнього Союзу, та збільшення валютних асигнувань на комплектування фондів. Бібліотечна асоціація, на думку Р.І.Павленко, повинна впливати на формування видавничих планів, систему підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, сприяти автоматизації бібліотек.

А.А.Свобода висвітлила роботу наукових бібліотек АН України. Вивчається динаміка інформаційних потреб учених. Висновки узагальнюються і сприяють поліпшенню роботи, спрямованої на комплектування фондів та інформаційне забезпечення наукових досліджень. Багато зусиль докладатимуться, щоб забезпечити дослідників важкодоступними джерелами преприггами, відомчими малотиражними виданнями, перекладами тощо. Значна увага приділяється комплектуванню іноземної літератури, її максимально ефективному використанню науковцями та фахівцями. Ресурси традиційних форм інформаційного забезпечення науки вже вичерпано і перехід на інший рівень можливий лише за умов впровадження прогресивних технологій, забезпечення доступу до вітчизняних і світових баз даних. Для здійснення цього потрібне відповідне матеріально-технічне забезпечення, суттєве зростання валютних асигнувань на придбання іноземної літератури та сучасної електронно-обчислювальної техніки. Доповідачка наголосила на необхідності державної підтримки програм, спрямованих на вихід бібліотечної справи з кризи. Ці думки знайшли подальший розвиток

© СЛОБОДЯНИК Михайло Семенович,
БРОВКИН Анатолій Григорович

у доповіді М.І.Сенченка, основні положення якої відображені в резолюції з'їзду.

Перед академічними і вузівськими бібліотеками стоять однакові проблеми, підкреслив В.А.Козаков. Він запропонував надати вузівській книгозбірні статус окремого підрозділу, а директорам – можливість протягом фінансового року самостійно розпоряджатися надходженнями бюджету. На його думку, статус бібліотекаря вузівської бібліотеки не повинен відрізнятися від статусу викладача, позаяк без бібліотеки не відбувається жоден навчально-виховний процес.

Відбулося обговорення доповідей. Так, проблеми підготовки бібліотечних кадрів піднімали завідувач кафедри бібліотекознавства Харківського інституту культури В.О.Ільганасва та професор Київського державного інституту культури (КДІК) О.П.Довгопола. В.О.Ільганасва обгрунтувала необхідність диференціації системи підготовки кадрів шляхом відкриття вищих та середніх спеціальних навчальних закладів при великих бібліотеках. Вона запропонувала організувати перепідготовку кадрів на базі вищої галузевої освіти. На думку В.О.Ільганасвої, нині набуває актуальності підготовка спеціалістів для всієї системи документальних комунікацій, тобто бібліотекарів-бібліографів вищої кваліфікації.

Професор О.П.Довгопола спинилася на проблемах підготовки бібліотечних кадрів у КДІКу. Розв'язання цих проблем сприяло б, на її думку, створення на базі факультету бібліотечно-інформаційних систем Інституту документальних комунікацій. О.П.Довгопола поставила актуальне питання про видання навчальної літератури державною мовою.

Л.В.Самсонова, О.С.Газецька, Л.К.Гришна зупинились на питаннях роботи шкільних бібліотек. Вони відзначили необхідність кардинального поліпшення комплектування їх фондів. На їх думку, треба упорядкувати навантаженість бібліотекарів, прирівняти їх за заробітною платою та соціальними пільгами до вчителів. Різко було поставлено питання про створення в Україні єдиного науково-методичного центру шкільних бібліотек.

З особливою увагою вислухали делегати доповідь директора республіканської бібліотеки для сліпих Ю.М.Вишнакова. Вперше на міжвідомчому рівні виступав представник досить розгалуженої мережі, до якої входять 79 бібліотек із фондом понад 1,5 млн примірників, що обслуговують понад 40 тис. інвалідів по зору. Вкрай низький рівень матеріально-технічного забезпечення

цих установ. Інваліди по зору потерпають від обмалі "озвучених" книг та книг і журналів з рельєфно-точковим шрифтом. Як з більшою зазначив Ю.М.Вишнаков, важливі питання соціальної реабілітації інвалідів по зору треба вирішувати на державному рівні.

В.Д.Навроцька розповіла про роботу установи по забезпеченню законодавчого та соціального захисту бібліотекарів, про розробку концепції розвитку бібліотечної справи в Україні.

Відповідальний секретар оргкомітету, завідувач відділу бібліотекознавства ЦНБ ім.В.І.Вернадського АН України, кандидат педагогічних наук М.С.Слободяник звернув увагу делегатів на те, що Асоціація бібліотек України створюється з метою забезпечення законодавчого захисту бібліотечної справи, консолідації сил для розробки єдиної бібліотечної політики, спрямованої на забезпечення якісно нового рівня бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів, підвищення соціального статусу і престижу бібліотечної професії.

Основні завдання Асоціації: захист юридичних та економічних прав бібліотек, визначення стратегії розвитку бібліотечної справи та об'єднання зусиль бібліотек різних відомств для її реалізації, забезпечення рівного права читачів на доступ до документальної інформації, забезпечення підвищення ефективності науково-дослідної, методичної та інформаційно-бібліографічної роботи, розвиток міжнародних зв'язків бібліотек України, підвищення ефективності їх участі в міжнародних бібліотечних організаціях, стимулювання творчої активності членів Асоціації, забезпечення їх повної інформованості з питань професійної діяльності, підвищення професійного рівня працівників бібліотек та захист їх соціальних прав.

Доповідач ознайомив делегатів з'їзду з проектом Статуту Асоціації, наголосив, що її засновниками є ЦНБ ім.В.І.Вернадського АН України, Республіканська наукова медична бібліотека, Республіканська науково-технічна бібліотека та наукова бібліотека Київського університету. Він запропонував і іншим книгозбірням, що підтримують запропонований Статут, приєднатися до Асоціації.

З цього питання виступили директор Вінницької ОУНБ А.Й.Лучко; директор Львівської наукової бібліотеки ім.В.Стефаніка доктор іст. наук Л.І.Крушельницька; завідувач відділу ДРНТБ І.І.Химчан; завідувач відділу Дніпропетровської обласної науково-медичної бібліотеки І.О.Назарбасва; представник Миколаївської бібліотечної асоціації Т.І.Рускіна та ін.

Основною більшістю делегатів було схвалено Статут Асоціації. Обрано її Президію.

Делегати з'їзду прийняли резолюцію і звернення до уряду, народних депутатів та громадськості України, звернення до бібліотечних працівників України. Було

розроблено проект Закону про бібліотечну справу України. В цьому документі знайшли відображення матеріали резолюції з'їзду та конкретні пропозиції його учасників. Проект Закону був схвалений Конгресом бібліотекарів України.

Л.П.КАРПОВА, В.Г.ПОПРОЦЬКА

ПЕРША НАУКОВА СЕСІЯ ІНСТИТУТУ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

В ЦНБ ім. В.І. Вернадського АН України у жовтні минулого року відбулася Перша наукова сесія Інституту бібліотекознавства, присвячена дослідженню фондів наукових бібліотек України, які відіграють надзвичайно велику роль у національному відродженні України, розвитку її культури, науки, освіти. Було проаналізовано сучасний стан фондознавчих досліджень, визначено перспективи їх розвитку, стратегічні напрями та перспективну тематику, обговорено організаційні питання.

Понад 150 фахівців, представники державних, вузівських бібліотек, викладачі та аспіранти Київського інституту культури, співробітники науково-дослідних установ ЦНБ ретельно розглянули назрілі проблеми. Обговорення актуальних питань пізніше продовжилось на Харківській науково-практичній конференції.

На сесії було заслухано 8 доповідей. Особливу увагу учасників сесії викликали ті, в яких йшлося про проблеми формування і використання фондів наукових бібліотек, зміни в роботі бібліотек в умовах ринку.

Директор ЦНБ, член-кореспондент АН України О. С. Онищенко у вступному слові підкреслив, що головною метою досліджень наукових установ бібліотеки є розробки прикладного характеру. Стратегічний напрям у розвитку бібліотеки, зауважив доповідач, – це її становлення як триединого бібліотечно-інформаційного, науково-дослідного і культурно-просвітницького комплексу, а також як центру науково-інформаційної індустрії для інформаційно-аналітичного забезпечення органів законодавчої і виконавчої влади та науково-дослідних програм і проектів.

О. С. Онищенко особливо наголосив на формуванні універсального загального національного фонду. Вирішального значення тут набувають аналітика,

аналіз ідей та аспекти прогностичного бачення.

Для розв'язання фондознавчих проблем, на думку доповідача, треба розробляти спільні програми і проекти формування бібліотечно-інформаційної індустрії в Україні, реставрації та консервації фондів.

У доповіді П.В.Коломійця та І.П.Штефана ‘‘ Проблеми формування бібліотечних фондів в умовах відродження незалежної української держави ’ ’ йшлося про аспекти функціонування загальнодержавної системи ‘‘ Єдина документально-інформаційна пам'ять України ’ ’. Ця система, підкреслили вони, повинна включати в себе книжкові фонди бібліотек, архівні документи, документи музеїв, довідково-інформаційні фонди органів науково-технічної інформації, документальну базу засобів масової інформації та ін.

Об'єднання всіх підрозділів в єдину систему дасть змогу, з одного боку, забезпечити науково-технічний розвиток України, з другого – впорядкувати фінансування наукових підсистем.

Розв'язати ряд проблем можливо тільки за умови заінтересованості міністерств, видавничих та інших організацій, що мають справу з документами та інформацією. Це проблеми відродження фонду української державної реєстрації творів друку, забезпечення повноти комплектування найбільших бібліотек країни, створення системи книгозабезпечення бібліотек та ін.

Треба вирішувати питання гарантованого соціального захисту бібліотек з боку держави, збереження бібліотечних фондів в Україні, прийнявши для цього відповідний закон, розробити систему стандартизації процесів їх формування та спеціальну міжвідомчу програму автоматизації технологічних процесів формування і використання підсистем документальної пам'яті країни на всіх її соціальних рівнях.

Директор Інституту бібліотекознавства, кандидат педагогічних наук М.С.Слободяник спинився на основних напрямках і проблематиці досліджень,

© КАРПОВА Любов Петрівна,
ПОПРОЦЬКА Віра Григорівна